משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר קדשים

הון עשיר על משנה מעילה

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה מעילה

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-מעילה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ד 4
פרק ב 4
משנה ו 4
פרק ג 4
משנה ה 4
משנה ו 5
פרק ד 5
משנה ג 5
משנה ה 6
משנה ו 6
פרק ה 6
משנה א 6
משנה ג 7
משנה ד 7
פרק ו 7
משנה ד 7

פרק א

משנה ד

מעילה

מעילה יש בה ו' פרקים, כי כל הנהנה מן העולם הזה הנברא בששה ימים בלא ברכה, מעל (ברכות לה.). וע"ד הנסתר אין לי לומר אלא שהוא על שם הכתוב דכתיב בה (ויקרא ה, טו) והביא את אשמו לה'. והוא בעל שש קצוות כי הוא פועל בואו:

נמצא מעשה דמים וכו'. אצטריך לאשמועינן דמכל מה שהזכיר עד כאן נמצינו למדים זה, דלא נטעה לומר דועל זה ועל זה דקתני, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים, דלא נשנה להפך בקודם זריקה, דר"ל בין קודם זריקה בין אחריה, ושנשנה אגב, ולהקל ולהחמיר שמצינו בקדשי קדשים כיון דכיוצא איירי ור"ע היא, הוא במה שקודם זריקה הבשר חמור שמועלין בו אבל הוא קל דלא בעי עיבור צורה אלא תשרף מיד. ולאחר זריקה יש בו להקל דאין מועלין בו, ולהחמיר דבעי עיבור צורה, ובקדשים קלים כלו להחמיר דבעי עיבור צורה ומועלין בו, מה שלא היה כן קודם זריקה, והתי"ט הניח צריכות זה בצ"ע:

פרק ב

משנה ו

שתי הלחם. הקדים ללחם הפנים משום דבא עם הזבח, ודומה למשניות דלעיל וסמכם אליהם, ומנחת נסכים דקתני לקמן הא כבר פירשו התוספות (דף ח. ד"ה ופיגול) דאף בבאה בפני עצמה איירי:

פרק ג

משנה ה

בד"א בקדשי מזבח. ר"ל קדושת הגוף, אבל בקדשי בדק הבית. שקדושתם קדושת דמים, כגון הקדיש תרנגולת או חמור. דאין גופם ראוי לבדק הבית, אף היוצא מהם ראוי לדמים ומשום הכי מועלים בהם. וכיון דטעמא הוא מפני שהיוצא מהם ראוי למה שהקדישם, אם כן אף כשהקדישם קדושת דמים למזבח היוצא מהם ראוי לדמים למזבח, אבל כשקדש אותם קדושת הגוף למזבח שאין גוף היוצא מהם ראוי ליקרב על

גבי המזבח, אין מועלין בו, דכיון שהקדיש גופם ליקרב על המזבח ודאי לא היה דעתו להקדיש דבר שאין ראוי ליקרב עליו וזהו היוצא מהם, כן משמע בתוספות דמעילה דף י"ג, ובזה החסרון מובן. וסתם התנא דבריו, לרמוז דסתם קדשי מזבח דקתני במתניתין ר"ל קדושים קדושת הגוף:

תרנגולת נקט לבצים, וחמור לחלב, ונקט שנים אלו שאינם ראויים למזבח, לרמוז דמה שאינו ראוי למזבח יקדיש לבדק הבית, מכלל דהראוי למזבח יותר טוב הוא שיקדישנו למזבח משיקדישנו לבדק הבית, וטעם הדומה לזה כתב רש"י בתמורה דף ל"ב ע"א. והקדים תרנגולת לחמור, לרמוז דיותר טוב שיקדיש דבר טהור ואפילו מועט, מדבר טמא מרובה. ונקט חמור ולא בהמה טמאה סתם, לרמוז דכשבא להקדיש דבר טמא דיקדים החמור שיש במינו צד קדושה והוא דין פטר חמור, כן נראה. וה"ט דנקט חמור דהוא לשון זכר ע"ש הכתוב (שמות לד, כ) ופטר חמור. אע"ג דבנקבה אייירי מדקתני חלבה:

משנה ו

שובך מלא יונים. ראוי למזבח לאישים, ואילן מלא פירות. לנסוך, וכדי שלא נאמר דבפירות שאינם ראויים למזבח אייירי דומיא דזבל, הניח בבא זו של שובך באחרונה להפסיק ביניהם, וכל עוד שלא הזכיר כולי גווני דכללא לא רצה לשנות שני דברים של צד אחד, כדי שלא נטעה לומר שהוא צד השני שבכלל, ומשום הכי לא שנה השובך והאילן שניהם כאחד בראשונה, ובזה נחה הרגשת התי"ט על הסדר שהניחה בצ"ע:

שדה מלאה עשבים. משום כשנתמלא אח"כ נקט ליה, דהוי חדוש גדול דאין מועלין בעשבין, אע"ג דגדלו כלם בקרקע של הקדש, משא"כ באילן שנתמלא פירות שיונק מן הקרקע והוי זה וזה גורם, ומשום הכי לא סמכוה לאשפה אלא שנאה בסוף סמוך לאבל אם הקדיש וכו' דבשבילה נשנית, ואשפה מלא זבל נשנית, לאשמועינן דאע"ג דהוא דבר מאוס אין בו משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א, ח), משום דקדוש הוא לדמים, ובזה נתיישב כל סדר לישנא דמתניתין:

פרק ד

משנה ג

טומאתו ולא שיעורו שיעורו ולא טומאתו לא טומאתו ולא שיעורו. אין בידי לומר אלא דרצה לסמוך מה ששנה במקצת למה ששנה בכללו הנזכר ברישא, משום הכי שנא הבלתי שנה אפילו במקצת בסוף, אע"ג דהוי זו ואצ"ל זו:

משנה ה

במזון שתי סעודות. סמך לבכחצי פרס, לרמוז דזה כחצי פרס ר"ל סעודה:

משנה ו

רש"א מפני שהן ראויין לטמא מושב. אע"ג דבבא זו לא פליג קתני רש"א, משום דבטעם זה מחזיק דבריו הראשונים דפליג את"ק בצירוף ערלה וכלאי הכרם, באמור דאע"ג דאף הוא ס"ל דהבגד והשק וכו' מצטרפין, מ"מ לא ס"ל כותיה בערלה וכלאי הכרם משום דלא דמי הא בערלה להא דבגד, דטעמא רבא איכא בבגד לצרפו עם השק וכו' משום דכלם שוים במה שהם ראוים ליטמא מושב, אבל בערלה לא מצינו בה טעם הגון כיוצא בזה לצרפה עם הכלאים:

פרק ה

משנה א

נתנה קטלא וכו' לבש בחלוק וכו'. כתב התי"ט דאורחא דמלתא קתני, דדרך אשה להשתמש בשל זהב, ודרך האיש ללבוש ולכסות עצמו ולעשות מלאכה, ע"כ. ונ"ל עוד, דרמז לנו התנא שצריך אדם לכבד את אשתו יותר מגופו (עי' יבמות סב:) והיא תעדה עדי זהב אע"ג דהוא לא יכול להלביש עצמו כי אם חלוק וטלית ולעשות מלאכה, וכך היה מנהגו של האר"י זלה"ה ככתוב בלימודיו ועדיין בספרי משנת חסידים מפתח הכוונות סדר מועד מסכת חתונ' ומיל' פ"א פיסקא ז'. ובמה שהזכיר קטלה וטבעת וכוס של זהב ולא מיני תכשיטים אחרים, רמז רמז לנו דדוקא בתכשיטי זהב וכדומה שאין בהם פגם מרובה אם יצטרך למכרם, ידחוק עצמו לכבד את אשתו יותר מכדי יכלתו, אבל תכשיטים אחרים שההוצאה מרובה והפגם הרבה לא ידחוק עצמו לקנותם אם אין בהם צורך גדול, שאם ירגיל עצמו בכך ירד מנכסיו וסופו לגנוב ולאבד עולמו, והאי דאמור רבנן (ב"מ נט.) אוקירו לנשייכו בגין דתתעתרו, היינו בתכשיטי זהב וכדומה להם שאין בהם פגם, או אף בתכשיטים אחרים אם השיגה ידו, והעיקר בדברים טובים, אבל בלאו הכי אפילו בנתינת הצדקה נתנו מדה באמרם (כתובות נ.) המבזבז לא יבזבז יותר מחומש, ואל תתמה במה שענייני איש ואשתו נרמזו במעילה, שהרי כתיב (במדבר ה, יב) איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. ואמרו רז"ל (תנחומא פ"ה הו"ד רש"י שם) שפוגמת באיש מלחמה של מעלה ובעלה שלמטה:

משנה ג

רכב על בהמה ובא חבירו ורכב ובא חבירו ורכב. בין כלם שלשה ובשלשה הויה חזקה, דאפי' מאה דינא הכי:

רכב וכו' שתה וכו' תלש וכו'. פגם השתיה דומה לפגם הרכיבה יותר מפגם התלישה, משום הכי סמכה אליה. והא דלא הקדים התלישה לכלם, אפשר משום דלא שכיחא כרכיבה ושתיה, דאדם טועה וכסבור דמותר הוא משום דאינו לוקח כלום מן ההקדש ברכיבתו ושתיתו:

משנה ד

נטל וכו'. גיזבר דייקא, דקתני נטל ולא קתני הנוטל כי היכי דקתני הנהנה, דמשמעותו אבל אחד יותר מנטל ודוק, ואע"ג דבפרק ו' שנה נמי בלשון זה, נתן, שלח, התם נמי הוא משום דקאי אאדם ידוע הנזכר בראש הפרק והוא השליח וכו', דכל הפרק מדבר באותו ענין. והראיה דבמשנה ה' דאינו אותו ענין ממש של שליחות, לא קתני הפקיד אלא המפקיד, דדומה להנהנה:

נטל פרוטה וכו'. הקשה התי"ט דלפירוש הר"ב ורש"י בבא זו מיותרת, ע"כ. ולי נראה דמשום נתנה לבלן נקט לה:

פרק ו

משנה ד

נתן לו דינר זהב וכו'. לאשמועינן כחו דת"ק, דאפילו בכסות דקפיד איניש שיהיה יפה לא ס"ל כר' יהודה. ורישא אצטריך לאשמועינן כחו דר' יהודה, דאפילו בפירות דלא קפיד איניש כל כך לא מעל כאומר לו אתרוג גדול וכו':

מעילה מתחיל בקוף ומסיים בסמך, כי מעילה עם האותיות עולה ס"ק. ועוד סק הוא מלשון אם אסק שמים שם אתה (תהלים קלט, ח). שהרוצה להמלט מהמעילה יעלה ההקדש ולא יורידנו:

סליק מסכת מעילה. הצריכה המחילה:

כי תמעול בדין הקדש שור היטב אשר גילה.

התנא בעת חידש המשנה ובמעילה: